[2019] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 643

ਐੱਚ. ਨਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵਾ

ਬਨਾਮ.

ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਓ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦਾ ਰਾਜ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 211)

ਫਰਵਰੀ 04,2019

[ਏ. ਕੇ. ਸਿਕਰੀ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973-ਐਸ. ਐਸ. 340 ਅਤੇ 195-ਦੰਡ ਕੋਡ, 1860 - .193. ਧਾਰਾ 34-ਝੂਠਾ ਸਬੂਤ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ-ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ-ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ-ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। 193 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ. ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਅਤੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ-ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ। 193 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਅਪੀਲ' ਤੇ ਕਿਹਾ: ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਅਹਲਾਵਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ s.193 ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਯੂ/ਐਸ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। 195 Cr.P.C. ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ-ਨਾਲ ਹੀ, s.340 Cr.P.C. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ

ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 195(1)(ਅ) ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂ/ਐੱਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 195(1)(ਅ) Cr.P.C ਦਾ (i) ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਯੂ/ਐੱਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਹੈ। 193 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। 193 ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ-ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਝੂਠੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ। [ਪੈਰਾ 13] [650-ਐੱਫ]

2. ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 340 ਵੱਲ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਓ ਮੋਟੋ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14] [650-ਜੀ; 651-ਏ]

3. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 340 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖੇਗੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। [ਪੈਰਾ 16] [652-ਏ-ਬੀ]

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਅਹਲਾਵਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ' ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19] [653-ਏ]

5. ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 6 ਅਤੇ 23] [647-ਬੀ; 655-ਬੀ]

ਛਾਜੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ (1971) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 774: [1971] ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 172; ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਅਨਰ। (1973) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 406: [1974] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 78-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1998] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 492 ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਪੈਰਾ 7

ਸੀ.

	ਸੀ. ਆਰ. 160 'ਤੇ	
[1999] 4 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ.	ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 8
	ਆਰ. 172 ਪੈਰਾ 17	ਆਰ. 78 ਪੈਰਾ 18 ਦਾ
[1971] ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ.	[1974] 1 ਐੱਸ. ਸੀ.	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 211

2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 111 ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਸੀਏਚਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 30.03.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ, ਅਸ਼ਵਾਨੀ ਭਾਰਦਵਾਜ। ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਹੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੂਰਣਿਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਯਾਦਵ, ਸੰਤੋਸ਼ ਪਾਲ, ਐੱਮ. ਸੀ. ਢੀਂਗਰਾ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਐੱਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਾਜ਼ੀਅਰ, ਜੇ.

1. ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ 2017 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੰਬਰ 111 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ,' ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ') ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸਹਾਇਕ ਮੁੱਖ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ-VII, ਮੋਤੀਹਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

3. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ, ਮੋਤੀਹਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੁ.1400-ਤੋਂ.2600-ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ 15.05.1995 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ

ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਨੂੰ ਰੁ.2000 ਤੋਂ ਰੁ 3000 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਨੂੰ 01.01.1986 ਤੋਂ ਸੋਧ ਕੇ ਰੁ.2000 ਤੋਂ Rs.3275 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਬਦਲਵਾਂ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ, 01.01.1996 ਤੋਂ, ਰੁ 6500-ਤੋਂ Rs.10,500/- ਤੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਕਾਡਰ ਦੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਐਸ਼ੋਰਡ ਕੈਰੀਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸ਼ਨ (ਏ. ਸੀ. ਪੀ.) ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ 1 ਰੁਪਏ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਏ. ਸੀ. ਪੀ. ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰੁ 8000/- ਤੋਂ 13,500/- ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਪਟਨਾ ਬੈਂਚ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਕੈਟ') ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ 2002 ਦਾ ਓ. ਏ. ਨੰਬਰ 514 ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਓ. ਏ. ਨੂੰ ਸੀ. ਏ. ਟੀ. ਦੁਆਰਾ 07.09.2009 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਏ. ਸੀ. ਪੀ. ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਕੋਈ ਆਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਏ. ਸੀ. ਪੀ. ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਏ. ਸੀ. ਪੀ. ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਕੈਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2009 ਦਾ ਓ. ਏ. No.173 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 13.02.2013' ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2014 ਦੀ ਸੀ. ਡਬਲਯੂ. ਜੇ. ਸੀ. ਨੰਬਰ 2797 ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਥਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ 2015 ਦੇ ਐੱਮ. ਜੇ. ਸੀ.2912 ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

5. ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੰਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਥਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਹਾਇਕ ਮੁੱਖ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ-ਸੱਤਵੇਂ, ਮੋਤੀਹਾਰੀ ਅੱਗੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 193 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗਲਤ ਬਿਆਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ।

6. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ 30.03.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਤਿਆਰ/ਜਾਅਲੀ ਝੂਠੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਝੂਠੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਕੇਸ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 4 ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਤਹਿਤ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨੰਦ ਸਿੰਘੰਘ ਅਤੇ ਏ. ਵੀ. ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਨ. ਆਰ. (1998) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 493।

8. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਝੂਠੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਅਪਰਾਧ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਅਹਲਾਵਤ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2000) 1 ਐਸਸੀਸੀ 278.

9. ਅਪੀਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ?

10. ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

“ 193. ਝੂਠੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਸਜ਼ਾ। —ਜੋ ਵੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਅ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਅ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਝੂਠਾ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ 1. —ਕੋਰਟ-ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ 2. —ਨਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਜਾਂਚ, ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਾਅ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ

ਏ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ Z ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਝੂਠਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਾਅ ਹੈ, ਏ ਨੇ ਝੂਠਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

ਵਿਆਖਿਆ 3. —ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਾਅ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ

ਏ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਝੂਠਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਾਅ ਹੈ, ਏ ਨੇ ਝੂਠਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ” 11. ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕ

ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ -

(i) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (1860 ਦਾ 45) ਦੀ ਧਾਰਾ 172 ਤੋਂ 188 (ਦੋਵੇਂ ਸਮੇਤ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ, ਜਾਂ

(ii) ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ, ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਜਾਂ (iii) ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ, ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ;

(ਅ) (i) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (1860 ਦਾ 45) ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ, ਅਰਥਾਤ, ਧਾਰਾ 193 ਤੋਂ 196 (ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ), 199,200,205 ਤੋਂ 211 (ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ) ਅਤੇ 228, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ

(ii) ਧਾਰਾ 463 ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ, ਜਾਂ ਧਾਰਾ 471, ਧਾਰਾ 475 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 476 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ

(iii) ਉਪ-ਧਾਰਾ (i) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ii) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ, (ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਹੈ)।

(2) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ' ਤੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀਃ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਵਿੱਚ, "ਅਦਾਲਤ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਸਿਵਲ, ਮਾਲ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ, ਸੂਬਾਈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਇੱਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਯੋਗ ਹੁਕਮਾਂ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ -

(ਏ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਅ) ਜਿੱਥੇ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਪੀਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

12. ਇਹ ਧਾਰਾ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) (ਬੀ) ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈਃ

(ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 193 ਤੋਂ 196 (ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ), 199,200,205 ਤੋਂ 211 (ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ) ਅਤੇ 228 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; [ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ)]

(ii) ਧਾਰਾ 463 ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ, ਜਾਂ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 471, ਧਾਰਾ 475 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 476 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਸੈਕਸ਼ਨ 195 (1) (ਬੀ) (2)]।

13. ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਝੂਠੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

14. ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ

ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇੱਕ ਏ ਧਾਰਾ 340 ਵੱਲ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਓ ਮੋਟੋ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

“ 340. ਧਾਰਾ 195 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। —(1) ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ, ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਰਾਏ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮੀਚੀਨ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 195 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ, ਅਜਿਹੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ,

(ਏ) ਉਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਇਸ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੋ;

(iii) ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੋ;

ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਓ, ਜਾਂ ਜੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜੋ; ਅਤ

(v) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(2) ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਾਬਕਾ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 195 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ-(ਏ) ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ

(ਅ) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ [ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰੇ]।

(4) ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ "ਅਦਾਲਤ" ਦਾ ਉਹੀ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 195 ਵਿੱਚ ਹੈ। ”

16. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 340 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖੇਗੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। 17. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਛਾਜੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ (1971) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 774 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾ 779 ਉੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 195 ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਇਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਃ

> “7. ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਝੂਠੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਬੁਰਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤ ਹੱਥ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਈ ਵਾਜਬ ਅਧਾਰ ਹੈ।

18. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਅਨਰ (1973) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 406, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲਾ ਜਾਂ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਝੂਠ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹ

19. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਅਹਲਾਵਤ (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ' ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਃ

> “5. ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦਾ ਗਿਆਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ "ਝੂਠੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 193 ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਝੂਠੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਆਦਿ ਤਹਿਤ ਗਲਤ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਜਾਂ

ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਨਿੱਜੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 195 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਪੱਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਬਲਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

6.ਧਾਰਾ 340 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 195 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 195 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪਰਾਧ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਾਰਾ 340 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 195 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 340 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 340 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ, ਮਾਲ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

20. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ Cr.P.C ਦੀ ਧਾਰਾ 340 ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ

ਲਈ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਾ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (i) ਅਤੇ (ii) ਉੱਤੇ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

21. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਚੀਦਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰੋਕ ਉਸ ਕੇਸ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀਃ

> “6. ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਉੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ (ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 463 ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 471,475,476 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਫਰਕ ਪਵੇਗਾ?
>
> XX
>
> 23. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰੋਕ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿੱਥੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ”

22. ਸਚੀਦਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਧਾਰਾ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (2) ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜੋ Cr.P.C ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (b) (i) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਗਲਤ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ Cr.P.C ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (b) (ii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
23. ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 195 (1) (ਬੀ) (ਆਈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ

24. ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate